

לכבוד

ועדת הנוטריונים (לשכת עוה"ד)
 עו"ד ונוטריון משה אלפסי, elfassi@praklit.co.il
 עו"ד ונוטריון אסף ביטון, asaf_bitton@hotmail.com

שלום רב,

התנגדות לתזכיר חוק הירושה: תגובה להצעת תיקון סעיף 22

פורסם 30/03/21

1. מבוא

א. אודות המגיבה : נוטריונט | משרד נוטריון חכם בענן

נוטריונט (נ' 2014) היא תוכנה חכמה לנוטריון, הנותנת מענה לכל צרכי הנוטריון תוך 2 דקות ב-11 שפות. נכון לרגע זה כ-450 נוטריונים מנויים לנוטריונט, ועד כה הונפקו באמצעותה כ-67,000 אישורי נוטריון. למידע נוסף ולהמלצות מנוטריונים כאן.

כעת נוטריונט נערכת להשקת גרסה חדשה, שתטמיע אישורי נוטריון אלקטרוניים ע"פ התקנות החדשות. מטרתנו: חיזוק אמינות האישור, שיפור השירות לאזרח והעלאת איכות החיים של הנוטריון. גילוי נאות: מסמך זה חובר ע"י גב' עדית אזולאי, מנהלת-מייסדת של נוטריונט. על אף בקיאותה בדיני והלכות הנוטריון, הגב' אזולאי אינה בעלת השכלה משפטית פורמלית.

ב. תקציר התגובה : התיקון לסעיף 22 לחוק הירושה פוגע באזרח, בצוואה ובמעמד הנוטריון בישראל

לדעתנו, התיקון לסעיף 22 לחוק הירושה, המבטל כליל את האפשרות לערוך צוואה בפני רשות אזרחית – ובכלל זה בפני נוטריון בכובעו כרשות אזרחית – פוגע באופן חמור במצוים, ובעיקר במצוות מבקשות השירות, ופוגע גם בצוואה ובמעמד הנוטריון.

למעמד עשיית הצוואה חשיבות רבה בחיי הפרט. **תגובתנו מתייחסת להיבטים הפרקטיים בלבד של**

התיקון המוצע. נימוקינו להתנגדות מבוססים על מדדים של זמינות השירות לאזרח, איכותו, מומחיות

בשירות, וזכות האזרח לקבל שירות ציבורי-אזרחי בפרטיות. **לדעתנו, לא רק שיש להותיר את סעיף 22**

לחוק הירושה על כנו, אלא שאף יש לערוך בו תיקונים לחיזוק מעמדה של צוואה בפני נוטריון. זאת ועוד:

עם המעבר לרגולציה אלקטרונית בתחום הנוטריון, הרי שהנחיצות והיעילות של צוואה נוטריונית – הן

למצוה, הן למוטבים והן לרשויות – מקבלות משנה תוקף. לכן, לדעתנו, חיזוק מעמד הצוואה הנוטריונית

הוא צו השעה.

באם תמצאו תגובה זו תומכת בעמדתכם – הרי היא לרשותכם.

ברגשי כבוד, להלן.

2. הצעת התיקון לסעיף 22 לחוק הירושה: פגיעה באזרח, בצוואה ובמעמד הנוטריון בישראל

א. החרפת הנטל הרגולטורי

להלן ציטוט מתוך דברי ההסבר לתזכיר החוק:

מתוך שלא נמצאה לכך הצדקה משמעותית ובהינתן הדרכים האחרות לעשיית צוואה, מוצע לבטל את האפשרות לעשות צוואה בפני שופט או רשם לענייני ירושה. עם זאת, מוצע להשאיר את האפשרות לערוך צוואה בפני חבר בית דין דתי, כדי לאפשר למי שמבקש לעשות צוואה לפי הדין הדתי, לעשות כן בפני בית הדין הדתי. בהמשך לביטול האפשרות לעשות צוואה בפני שופט, מוצע גם לבטל את ההתייחסות המיוחדת שבסעיף 22(ז) לנוטריון כרשות. עם זאת, מוצע כי מעמדה הראייתי של צוואה בעדים כשהנוטריון הוא אחד מהם יהא מעמד מועדף.

ראשית, לדעתנו, אין לכרוך את ביטול צוואה בפני שופט או רשם לענייני ירושה עם ביטול צוואה בפני נוטריון: עשיית צוואה נוטריונית עדיפה לאזרח ולמדינה בכל פרמטר אפשרי, כפי שנסקור להלן, ובוודאי עדיפה על פני ההצעה לצוואה בעדים, שאחד מהם נוטריון (הצעה זו אף פוגעת במעמד המיוחד המוקנה לנוטריון, על פי חוק, לדעתנו).

למעשה, ביטול האפשרות לערוך צוואה בפני נוטריון עומד בסתירה מוחלטת להחלטת הממשלה

2118/2014 (הפחתת הנטל הרגולטורי על הציבור) ויוביל דווקא להחרפת הנטל הרגולטורי על

המצווה. התיקון לסעיף 22 יוביל לבזבז זמן, פגיעה באיכות ובטיב השירות, טרטור המצווה והארכת זמן הביצוע. נימוקים והמחשה בעמוד הבא, בסעיף ג'.

ב. פגיעה בזכות לשירות ציבורי-אזרחי

ב.1. ביטול האפשרות לעשיית צוואה בפני רשות אזרחית פוגע בזכות הפרט לקבל שירות

נדרש ונחוץ זה בהתאם לחופש האמונה.

במקרים שבהם צוואה בפני רשות היא חובה, כגון צוואות שנוסעות לחו"ל – הרי שזכות האזרח לקבל שירות זה בהתאם לחופש הדת (ועל כן גם חופש מדת), תתבטל, למעשה, לחלוטין.

ב.2. כידוע, סמכות בית הדין הדתי לדון בצוואות וירושות מותנית בהסכמה בכתב של הירשמים

על פי דין או של הזוכים לפי הצוואה לגבי סמכות השיפוט של בית הדין הרבני.

תיקון סעיף 22 המוצע מעלה את השאלה, האם סמכות השיפוט בצוואות שנערכו בפני בית הדין הדתי כ"רשות ברירת מחדל" תוכרע באופן אוטומטי לטובת בית הדין הדתי, ללא תלות בהעדפת המוטבים ואולי אף במנותק מכוונת המצווה עצמה? גם בהיבט הזה יש פגיעה בחופש הדת של הפרט – הפעם מהצד של המוטבים לצוואה.

ג. פגיעה באיכות השירות לאזרח, על-פי מדדים מקובלים

להלן השוואה יישומית בין האפשרות לערוך צוואה בפני נוטריון – שביטולה עומד על הפרק – לבין שתי האפשרויות שהתיקון מותיר על כנו, בשינויים קלים: צוואה בפני עורך-דין וצוואה בפני בית דין דתי.

על פי מדדים מקובלים של איכות השירות לאזרח, עולה יתרון מובהק לעריכת צוואה בפני נוטריון:

- 1.ג. קרבה ונגישות
- 2.ג. זמינות ומהירות הביצוע
- 3.ג. קשר אישי
- 4.ג. הזכות לפרטיות
- 5.ג. מומחיות בשירות
- 6.ג. הזכות לשירות ציבורי-אזרחי (נסקר לעיל)

שירות לאזרח	מדד	1.ג. קרבה ונגישות
קרוב, מהיר, נגיש	גבוה מאוד	נוטריון

בישראל מעל 7000 משרדי נוטריון, ממוקמים בקרבה מקסימלית לשכונות מגורים, ובנוכחות מוגברת בכל מרכזי העסקים והמסחר בכל עיר וישוב. ריבוי נותני השירות וזמינותם אף מאפשר לאזרח להתרשם ולבחור את המשרד המתאים לו ביותר

שירות לאזרח	מדד	עורך-דין
קרוב, מהיר, נגיש	גבוה	

בישראל מעל 50,000 עורכי-דין. עם זאת, צוואה בפני עורך דין לוקה בחסרונות שיפורטו להלן.

שירות לאזרח	מדד	בית-דין דתי
מרוחק, איטי, נגיש	נמוך	

התיקון אינו מבהיר האם מדובר בהרכב היושב רק בבתי הדין הדתיים (ובכלל זה המוסלמים, הדרוזים, הנוצרים וכו') או בהרכב ייחודי היכול להתכנס ברבנות או במרכז הדתי של כל עיר / ישוב. [בישראל רק 14 בתי דין רבניים](#) ומספר נמוך מזה של בתי דין של דתות אחרות.

שירות לאזרח	מדד	זמינות ומהירות ביצוע
1-3 ימים	גבוה מאוד	נוטריון

תיאום פגישה עם הנוטריון בלבד; יש סיכוי גבוה לסיים את עריכת הצוואה בתוך שעות ספורות. בממוצע, הצוואה מבוצעת בתוך 1-3 ימים. לרוב, הנוטריון מטפל גם בהפקדת הצוואה (ר' להלן, מומחיות בשירות).

שירות לאזרח	מדד	עורך-דין
3-11 ימים	גבוה	

נדרש תיאום פגישה עם עורך-הדין וגם עם שני עדים (מכרים של המצווה או בעלי תפקידים במשרד)

שירות לאזרח	מדד	בית-דין דתי
5-21 ימים	נמוך	

נדרש תיאום מורכב מול מזכירות בית-הדין הרבני, בד"כ 2-3 שיחות טלפון. בבית-הדין יש זמן קצוב לכל מעמד / פגישה, ויתכן שהמעמד ידרוש יותר מפגישה אחת.

שירות לאזרח	מדד	פגישה אישית
מקום בטוח	גבוה מאוד	נוטריון

זהו מעמד משמעותי בחיי המצווה, ויש חשיבות רבה לקשר האישי והנינוח בין המצווה לנותן השירות. במעמד זה, אף יותר ממעמדים אחרים, המצווה זקוק ליד מקצועית ומכוונת ולסביבה בטוחה. במשרד הנוטריון הפגישה מתבצעת בנעימות, 'אחד-על-אחד', בפרטיות. נשים עשויות לצאת נשכרות מהאפשרות לערוך צוואה מול נוטריונית, בפרטיות מלאה.

שירות לאזרח	מדד	עורך-דין
מקום מקצועי	בינוני	

מעמד הצוואה אינו פרטי, ויש בכך להשפיע על נינוחות המצווה. להלן.

שירות לאזרח	מדד	בית-דין דתי
סביבה ממסדית	נמוך	

ההתקשרות היא ממסדית-ביורוקרטית; הפגישה נערכת בסביבה ממלכתית ובהיעדר פרטיות.

שירות לאזרח	מדד	הזכות לפרטיות
פרטיות מלאה	גבוה מאוד	נוטריון

צוואה בפני נוטריון היא האפשרות היחידה המבטיחה פרטיות מקסימלית וחופשיות רצון מלאה.

אין פרטיות	בינוני	עורך-דין
------------	--------	----------

צוואה בפני עורך-דין מחייבת 2 עדים. בד"כ משמשים בעלי תפקידים במשרד עוה"ד כעדים.

אין פרטיות	נמוך	בית-דין דתי
------------	------	-------------

מעמד עשיית הצוואה הוא תמיד בפני גברים זרים, שחייהם – אמונתם. סברה מתקבלת על הדעת היא, שנשים שתבקשנה לערוך צוואה בפני רשות – בין אם דתיות, בעלות זיקה למסורת או חילונית גמורות – עלולות למצוא עצמן מצטדקות על רצון בפני מי שהם בעלי הדעה בממסד אמוני-דתי פטריארכלי.

המשיכו <<

שירות לאזרח	מדד	מומחיות בשירות
מומחיות מלאה	גבוה מאוד	נוטריון

- נוטריון הוא בראש וראשונה עורך-דין. היה ותחום דיני-המשפחה או הצוואות הם בתחומי מומחיות המשרד – חזקה עליו שיעניק למצווה שירות מקצועי, מדויק ואיכותי, גם כשהמצווה מגיע עם צוואה מוכנה מראש. כלומר, לנוטריון יש סט כלים משפטי המתאים לדין האזרחי הרווח.
- הנוטריון מחויב לתקנות הנוטריונים, ובפרט לתקנה 23, המגדירה את כלל הפעולות והתנאים הנדרשים מצוואה נוטריונית.
- בשים לב: התוספת של סעיף 22(ז) לחוק הירושה (תיקון 5, 1976) אף נועדה לחזק את מעמדה של צוואה בפני נוטריון כפי שהוגדרה לאחר מכן בתקנה 23 לתקנות הנוטריונים, 1976.**
- הנוטריון עבר הכשרה ייעודית לטיפול בכל האספקטים של מעמד הצוואה, החל בחובתו לברר את גמירות הדעת וכלה בהפקדת הצוואה. הכשרת הנוטריונים מתבצעת תחת מעמדו המיוחד של הנוטריון בחוק ובכלל.
- הכשרת הנוטריונים אף מגובה בנהלים המתפרסמים מעת לעת ע"י מחלקת נוטריונים, במטרה לחזק את מעמד הצוואה הנוטריונית.
- נוטריון עבר הדרכה ממוקדת להפקדה נכונה של צוואה ברשם הירושה.

עורך-דין	גבוה	מומחיות מלאה
----------	------	--------------

משרדים שצוואות ודיני משפחה הם בין תחומי עיסוקם – מעניקים לאזרח שירות מקצועי, למעט האפשרות להפקיד בשמו את הצוואה.

בית-דין דתי	נמוך	סביבה ממסדית
-------------	------	--------------

בהינתן מצב שבו עשיית צוואה בפני בית דין דתי תבוצע כברירת מחדל והא לן, המבקש ידרש תחילה לערוך פגישה מקצועית עם עו"ד, ורק אחר-כך לתאם פגישה בבית-הדין הדתי, כברירת המחדל לעשיית צוואה בפני רשות. ור' לעיל לעניין הזכות בשירות אזרחי זהה.

מפאת קוצר היריעה לא כללנו בתגובה זו מידע מרחבי העולם ונימוקים נוספים מהעולם הנוטריוני ומסט הכלים הנצרך, לדעתנו, למתן שירות מעולה לאזרח. לדעתנו, כאמור, יש לחזק את מעמד הצוואה הנוטריונית בחוק כפתרון שלם לאזרח: מעמדה של הצוואה הנוטריונית יחסך למדינה ולאזרחים זמן שיפוט ובוררות יקר, ויקשה מאוד על המבקשים לערער על הצוואה.

ככל שתידרש חוות דעתנו – נשמח לענות.